

DOCENTENHANDLEIDING

FILM

DE CONCURRENTEN

NMa

Nederlandse Mededingingsautoriteit

Colofon

Auteur: Ton Bielderman

Met dank aan: Stefan Vollering, Pablo Amador Sanchez,
Loes Broer-Nieuwenhuis, Judith van Tartwijk

Vormgeving, opmaak: Uitgeverij ThiemeMeulenhoff, Amersfoort

Illustratieverantwoording

Bleck Media, Houten

Meer informatie

www.deconcurrenten.nl

Eerste druk, eerste oplage

© NMa, Den Haag, 2012

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 Auteurswet j° het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl., dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

2) HANDLEIDING BIJBEHOREND LESMATERIAAL

2C) KARTELFILM EN VERWERKING IN ÉÉN OF TWEE LESSEN

DOEL

De NMa-film wordt gebruikt als onderdeel van individuele of groepsopdrachten in de les. Er wordt ervan uitgegaan dat leerlingen enig begrip hebben van het gevangenendilemma in relatie tot onderwerpen als prijzenoorlog, kartelvorming en het werk van de mededingingsautoriteit. U kunt kiezen voor een beknopte versie voor 1 les of voor een uitgebreide versie van 2 lessen.

VOORBEREIDING DOCENT

Zorg voor een adequate internetverbinding met uw klascomputer en digibord of beamer. Of leg de CD-rom of DVD klaar. Zorg voor geprinte werkbladen bij deze lessen. Verder geen voorbereidingen.

TIJDSDUUR LES 1

1. Inleiding door docent	(Duur: ± 3 minuten)
2. Film <i>De Concurrenten</i>	(Duur: ± 17 minuten)
3. Opdrachten tijdens de film	(Duur: ± 10 minuten)
4. Opdracht na de film	(Duur: ± 15 minuten)
5. Afsluiting	(Duur: ± 2 minuten)

Totale tijdsduur ±45 minuten 1+2+3+4.

LES 1: INLEIDING DOOR DOCENT

(Duur: ± 3 minuten)

U leidt de les op de u bekende wijze in en besteedt daarbij kort aandacht aan de centrale vraag in deze les: waarom en hoe ontstaan kartels, wat zijn daarvan de nadelen en hoe kunnen toezichthouders ingrijpen?

U legt uit dat er twee pauzemomenten van elk zo'n 5 minuten in de film zitten. In die 5 minuten moet een opdracht worden gemaakt. U kunt er voor kiezen om dit voor elke leerling te doen, maar u zou ook groepjes leerlingen aan het werk kunnen zetten. In dat laatste geval is het raadzaam voorafgaande aan de les een goede lokaalindeling te maken.

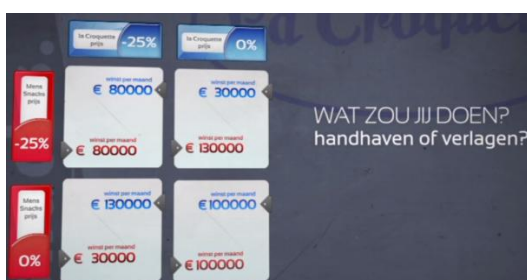
U legt uit dat er na afloop van de film nog een extra opdracht gemaakt moet worden. Hiervoor krijgen de leerlingen ongeveer 15 minuten de tijd.

U deelt de opdrachten uit.

LES 1: FILM + OPDRACHTEN

(Duur: film 17 minuten; opdrachten ± 25minuten)

U start de film en zet deze op twee momenten in de film, telkens zo'n 5 minuten in de pauzestand. Dat gebeurt wanneer uw leerlingen in de film worden aangesproken met: *Wat zou jij doen?* De 3^e opdracht wordt na afloop van de film gemaakt.

LES 1: DEBRIEFING EN AFSLUITING

U bespreekt kort de uitwerkingen van de opdrachten (die u ook zou kunnen uitdelen). U sluit de les met een compacte samenvatting en conclusie af. En geeft huiswerk op. Vanuit de huiswerkopdracht die bij deze les hoort.

TIJDSDUUR LES 2

1. Inleiding door docent	(Duur: ± 3 minuten)
2. Bespreking huiswerkopdracht	(Duur: ± 10 minuten)
3. Sitebezoeken oa NMa	(Duur: ± 10 minuten)
4. Opdracht nav Sitebezoek	(Duur: ± 15 minuten)
5. Afsluiting	(Duur: ± 8 minuten)

LES 2: INLEIDING DOOR DOCENT

(Duur: ± 3 minuten)

U leidt de les op de u bekende wijze in en besteedt daarbij kort aandacht aan de centrale vraag in deze les: Op welke concrete manieren kan de Nederlandse Mededingingsautoriteit ingrijpen in het marktproces? Hoe zit die clementieregeling nou precies in elkaar? Wanneer mogen bedrijven wel afspraken maken?

LES 2: BESPREKING HUISWERKOPDRACHT

(Duur: ± 10 minuten)

Maar eerst bespreekt u de huiswerkopdracht. Of laat deze door de leerlingen zelf nakijken vanaf het werkblad bij deze les.

LES 2: BEZOEK AAN DE WEBSITE VAN DE NMA MET VOORAF VOORBEELDVIDEO'S

(Duur: ± 10 minuten)

Ter illustratie laat u op uw digibord enkele internetvideo's en/of -artikelen zien waarin de rol van de NMa en de Europese Commissie in de pers aan de orde komt.

Voorbeelden:

Video's

Boetes in de wasmiddelenindustrie (NOS-journaal; Duur: 41 seconden, 2011):

<http://www.youtube.com/watch?v=mMWXfU84Fu8>

Garnalenvissers beboet voor prijs- en vangstafspraken (RTV-noord; 2 minuten en 5 seconden, 2011):

<http://www.youtube.com/watch?v=7iRFOROErI4>

Heineken-en-Bavaria-krijgen-lagere-boete-voor-prijsafspraken (RTL-Z , 59 seconden, 2011):

<http://video.iex.nl/Beleggen-Video/4599/Heineken-en-Bavaria-krijgen-lagere-boete-voor-prijsafspraken.aspx>

NMa verdenkt huizenhandelaren van kartel:

<http://www.zie.nl/videos/overige/NMa-verdenkt-huizenhandelaren-van-kartel/mlgz3xvf8jh>

Meelsector beboet (NOS-journaal, Duur: 1 minuut en 18 seconden 2010)

<http://nos.nl/artikel/207067-meelsector-beboet-om-kartelvorming.html>

Artikelen

Unilever krijgt forse boete van europese commissie wegens verboden prijsafspraken

http://www.europanu.nl/id/viogfcaibozf/nieuws/unilever_krijgt_forse_boete_van_europese?ctx=vh6ukzb3nnt0

Megaboete voor Air France-KLM wegens kartelvorming

<http://www.elsevier.nl/web/Nieuws/Europese-Unie/280816/Megaboete-voor-luchtvaartmaatschappij-Air-FranceKLM.htm>

NMa-boete voor thuiszorginstellingen

<http://www.zorgwelzijn.nl/web/Actueel/Nieuws/Miljoenenboete-NMa-voor-thuiszorginstellingen.htm>

Vervolgens gaat u met behulp van uw computer/digibord/beamer naar www.nma.nl. U bespreekt met behulp van de site de werkzaamheden van de NMa, die niet alleen beperkt blijven tot de bestrijding van kartels, maar ook bestaan uit bestrijding van misbruik van economische machtsposities en het toetsen van fusies en overnames. En wanneer concurrentieafspraken wel zijn toegestaan. In laptopklassen kunt u de leerlingen ook zelf naar de site sturen. De NMa-opdracht voor leerlingen is gebaseerd op de volgende onderdelen van de site:

Klik op *Het werk van de NMa* en besteed aandacht aan de functies van de NMa zoals

- Bestrijding kartels
- Bestrijding van misbruik van economische macht
- Toetsing van concentraties zoals fusies en overnames
- Toezicht op overheden
- Toezicht op energie- en vervoerssector

U licht deze onderdelen klassikaal toe. Leg uit wat de verschillen en overeenkomsten zijn tussen deze functies. Het verdient aanbeveling om de functies met concrete voorbeelden uit de praktijk toe te lichten.

Klik op *Wet en regelgeving* en besteed aandacht aan:

- Mededingingswet
- Soorten en hoogten van boetes
- Relatie met Europese wetgeving

Ten slotte kijkt u met de leerlingen nog even specifiek naar de clementieregeling. U legt uit dat er verschillende soorten kwijtscheldingen van boetes zijn.

Klik op Beken uw kartel

LES 2: OPDRACHT NAAR AANLEIDING VAN HET WEBSITEBEZOEK

(Duur: ± 15 minuten)

U laat de leerlingen op het werkblad de opdracht maken.

LES 2: AFSLUITING

(Duur: ± 15 minuten)

U bespreekt met uw leerlingen de opdracht. U sluit de les met een compacte samenvatting en conclusie af. En geeft huiswerk op, vanuit uw leer methode.